

Los Hidalgos del Vallés i les primeres orquestres castellarenques ✧

Text: Roger Rocavert
Documentació: Joan Grau

ANTECEDENTS

«Es pot afirmar que Castellar del Vallès, per la capacitat dels seus habitants, ha sigut un dels pobles que més ha cultivat l'art de la música i el cant».

Així comença un article publicat al setmanari Forja de l'any 1947, signat amb el pseudònim de Smart.¹ Durant la recopilació de dades per elaborar aquest treball hem constatat que aquesta idea de Castellar com a poble en què la música hi era profundament arrelada havia estat força estesa. Lluís Montagut, per exemple, definia el castellarenc com a «gran melòman» i afirmava que abans que ell nasqués –l'any 1904– la música ja hi era molt conreada. Amb aquest petit treball ens hem proposat redescobrir el passat musical de Castellar, centrant l'atenció en els conjunts orquestrals que s'hi han format ja des de finals de segle XIX.

ABANS DE LES ORQUESTRES

Els primers músics de què tenim notícia a Castellar abans de la formació de les primeres orquestres eren guitarristes i acordionistes que tocaven individualment i que de tant en tant s'agrupaven per a donar serenates o petits concerts casolans. Segons Lluís Montagut, «tots els dissabtes al vespre s'organitzaven una mena de vetllades musicals espontànies sense cap preparació especial a la barberia del "Gurri" –al carrer del Racó–, un virtuós de la guitarra que els rebia més com amics que en tant que clients. En aquell temps, les normes sindicals fixant i limitant les hores de treball no existien, ço que feia que ningú tingués pressa. Entre ensabonada i cop de pinta, s'intercalaven solos o duos que duraven fins ben entrada la nit i no era gens estrany que cap a les primeres hores del nou dia algun parroquià es trobés ja ronc i encara sense afaitar.»²

D'entre aquests músics individuals també podem esmentar el Bermúdez, que vivia a la Baixada de cal Verge. Sovint tocava la guitarra al portal de casa seva, havent sopat, i els veïns que també sortien a prendre la fresca li ho agraïen vivament. Un altre era el Pepet cego, que

1. Smart (1947b).

2. Montagut (1970), pp. 187-191.

tocava l'acordió amb unes grans dots interpretatives i un repertori força variat, raó per la qual era sol·licitat per amenitzar el ball d'algun casament de certa categoria social.³

Primers conjunts musicals

Sembla que els primers conjunts es formaven de forma improvisada. Segons Joan Blanquer, quan s'apropava la Setmana Santa es trobaven dos o tres aficionats a tocar la guitarra o l'acordió per acompanyar els cants de la Passió o de les Caramelles. A l'estiu, fins i tot, podien amenitzar algun ball de carrer. Un cop acabades aquestes actuacions puntuals, el grup improvisat es dissolia.⁴

Així, per exemple, trobem que a principi de segle XX, el dilluns de Carnaval es formava un grup d'acordionistes i guitarristes que acompanyaven els balladors del ball de Gitanes per les fàbriques i les cases de pagès de Castellar. El formaven els acordionistes Isidre Viñas i Francesc Torras Bogunyà i els guitarristes Josep Vilà (el Bufí), Juli Sanarau (el Neio) i Manuel Bermúdez (el Rubio).⁵ Sembla que aquest quintet també va ser molt sol·licitat pels pobles dels voltants.⁶

En un article de la Forja de 1947 es diu que noranta anys abans –cap a 1860– ja existia una orquestra a Castellar. Nosaltres no hem trobat més dades referents a aquesta possible orquestra. El mateix articulista deia que potser ja no quedava ningú viu d'aquella època per a poder-ne aportar informació. Però el cert és que Pere Marra –contrabaixista de l'orquestra Els Angelets a partir de l'any 1907– afirmava que l'orquestra de Castellar més antiga que recordava és precisament la d'Els Angelets, apreciació compartida per d'altres testimonis com Lluís Vergés o Lluís Montagut. Així, doncs, començarem el nostre relat repassant tot allò que coneixem d'aquesta orquestra.

ORQUESTRA DE CASTELLAR O «ELS ANGELETS»

Tot indica que aquesta orquestra es va formar al Centre Castellarenc cap a l'any 1895. Ja no es tractava d'un conjunt improvisat de guitarres i acordionistes aficionats com els que hem esmentat abans sinó d'una formació orquestral completa formada per violins, clarinets, flautí, cornetí, fiscorn i contrabaix.

Sembla que en un principi l'orquestra no tenia un nom especial. Una notícia apareguda al periòdic castellarenc *Laletània* sobre la festa de Sant Isidre de 1908 esmenta un ball al cafè de «La Ruixadora» a càrrec de l'orques-

3. Blanquer (1999), pp. 240-243.

4. Id.

5. Comasòlives (1998), p. 21.

6. Smart (1947b).

tra local La Catellarenca.⁷ Altres testimonis diuen que se la coneixia com a Orquestra de Castellar. Va ser més endavant que la gent els va començar a anomenar Els Angelets, segons sembla de forma irònica degut a que tots els seus components eren ja força grans.⁸ L'únic element jove era el contrabaixista Pere Marra.⁹ Algun testimoni també explica que tots els components de l'orquestra eren castellarencs excepte un que era de Sabadell.¹⁰

Components, segons Pere Marra i Lluís Montagut¹¹

–Avi Xacó: director (cal Xacó era la penúltima casa del carrer de Sant Feliu.)¹²

Els Angelets. Col·lecció Joan Roca Rovira.
Font: fotosformacionsmusicalsdecatalunya.blogspot.com

7. Laetània, n. 11, 17-maig-1908.

8. Datsira (1971); Vergés (1972), pp. 159-160 (34).

9. Joan Blanquer escriu que els músics es van autobatejar Els Angelets, però com hem vist sembla que no va ser així. Ell mateix diu que ignora per quina raó es van posar el nom.

10. Blanquer (1999), pp. 240-243.

11. Aquesta llista de components la creiem del tot fiable perquè és la que dona Pere Marra, que hi va tocar, i coincideix gairebé del tot amb la que dona Lluís Montagut. En canvi, no veiem tan clara la que dona Lluís Vergés, força diferent, en què l'avi Xacó toca el fiscorn, Isidre Valls el cornetí primer, el «Mariquildo» el cornetí segon, Joan Rocavert el clarinet primer, el Quim de Sant Cugat el clarinet segon i Josep Ossul el violí primer. Només coincideixen Gabriel Gili al violí segon i Miquel del Brunet al contrabaix.

12. Blanquer (1999), pp. 240-243.

- Isidre Valls, «Zidro»: fiscorn.
- Ermengol Valls, «el Mariquildo»: cornetí primer.
- Joan Rocavert de ca l'Esquerrà: cornetí segon. Segons Montagut, violí segon.
- Joaquim Vilanova, «Quim de Sant Cugat»: clarinet primer.
- Josep Ossul, «l'Eruga»: clarinet segon.
- J. Aguilar, de Sabadell: violí primer i, segons Montagut, director.
- Gabriel Gili, «el Xacó»: violí segon.
- Miquel del Brunet: contrabaix.
- Pere Marra, «Peret Faci»: contrabaix, substituï a Miquel del Brunet l'any 1907. Era el més jove del conjunt.
- Pere Ustrell, «Peret»: flautí. (segons Montagut)

Cap a 1911, va entrar a tocar a l'orquestra l'acordionista castellarenc Francesc Torras Bogunyà, acceptant l'ofertament que li va fer Pere Marra. Amb el conjunt, el Gumersindo de can Bogunyà –nom amb el qual se'l coneixia–, va tocar a Castellar, Sant Sebastià de Montmajor, Gallifa i Sant Llorenç Savall.¹³

Actuacions

Pere Marra explica que tocaven cada mes a l'Ateneu i moltes festes a la Rabassada. Alguna vegada havien fet ball conjuntament amb els Cabeces de Terrassa, una orquestra força coneguda aleshores. Més endavant parlarem d'aquesta darrera orquestra.¹⁴ Lluís Montagut relata que no només tocaven en els acostumats concerts-vermuts dels dies de festa grossa i als balls distingits, en els quals l'orquestra substituïa el piano dels diumenges normals, sinó que també acompanyaven les processons. També diu que als pobles del voltant eren molt apreciats, fins i tot més que a Castellar mateix.¹²

Per ara només hem trobat una actuació documentada d'aquesta orquestra. En va informar el periòdic *Laletània* del 17 de maig de 1908, en una notícia sobre la celebració de la festivitat de Sant Isidre d'aquell any, en què l'orquestra va ser l'encarregada de posar música en el ball de tarda i nit que es va organitzar al cafè de La Ruixadora. L'article es refereix a l'orquestra amb el nom de La Castellarenca.¹⁵

Dissolució

La vida de l'orquestra va ser força curta. Pere Marra atribueix el final del conjunt a la manca de relleu generacional entre els músics. L'únic jove

13. Comasòlives (1998), p. 21.

14. Montagut (1970), pp. 187-191.

15. *Laletània*, n. 11, 17-maig-1908.

que hi va entrar va ser el mateix Marra i darrera seu ja no n'hi va entrar cap més. Quan a causa de l'edat van anar plegant els músics castellarencs es van trobar que només tenien un violí i un cornetí i havien de llogar músics de fora, amb la qual cosa només podien assajar els diumenges i això feia que no poguessin preparar prou bé el seu repertori. Es va dissoldre cap a l'any 1912.¹⁶

DESPRÉS DELS ANGELETS

Després de la desaparició d'Els Angelets no hi va haver cap altre conjunt d'aquelles característiques durant un llarg període, tot i que hi va continuar havent músics de certa qualitat que tocaven de forma individual i d'altres que seguien lliçons de solfeig i d'instrument. Entre aquests darrers hi havia els que anaven a aprendre música a casa de l'organista de l'església parroquial –i autor dels coneguts «Pastors cantaires de Betlem», que encara avui es representen a Castellar– mossèn Joan Abarcat, que més endavant van ser els components majoritaris dels diversos conjunts que van sorgir al poble a partir de la dècada del 1930 i que van tenir força èxit tant a dins com a fora del municipi, cosa que evidencia la gran importància d'Abarcat en el desenvolupament musical de Castellar.¹⁷

Tornant als músics d'aquell temps que tocaven de forma individual, i sense voler ser exhaustius –ja que aquest treball se centra en les orquestres– podem esmentar en Casals, excel·lent violinista,¹⁸ o Cecili Mussons, pianista, que tot i que alguns –com Joan Blanquer– no el consideraven un gran intèrpret, va impulsar la creació de l'Orfeo Castellarenc i va dirigir diversos cors a Castellar.¹⁹

Un altre músic destacat va ser Marià Romeu, també conegut amb el nom de *Robert* i membre molt actiu de l'Esbart Teatral. Pianista autodidacta, tocava de memòria i amb gran solvència totes les peces de moda en moltes de les sessions de ball que tenien lloc al saló del primer pis de l'Ateneu els diumenges a la tarda. S'explica, però, que algunes vegades tenia problemes amb l'execució de les dues sardanes que precedien el ball rodó, perquè en ocasions els punts que comptaven els balladors no coincidien amb la interpretació del músic.²⁰

16. Datsira (1971).

17. En el moment de publicar aquest número de Plaça Vella, l'escriptor castellarenc Jacint Torrents està enllestint una biografia novel·lada de Mn. Joan Abarcat que veurà la llum properament.

18. Montagut (1970), pp. 187-191.

19. Blanquer (1999), pp. 240-243.

20. Id.

Un altre pianista local va ser Joan Vidal, que tenia una bona formació musical. Va ser un dels músics més rellevants del poble, tot i la seva mort prematura. Va ser mestre auxiliar de direcció de l'Orfeo Castellarenc.²¹ Va ser director de l'orquestrina Castellar Jazz, que va debutar el setembre de 1934 a l'Ateneu Castellarenc.²²

Aquí caldria destacar també el mestratge de Josep Vendrell i Camps, subdirector i responsable de les classes de solfeig que l'Orfeo impartia als nens i nenes, ensenyament que feia amb gran solvència.²³

QUINTET CASTELLAR

Mentre alguna font indica que aquest Quintet va néixer l'any 1922,²⁴ la data més probable és la de 1930, ja que aquesta és la que dona Pere Marra, que en va ser el contrabaixista.²⁵

Components

Josep Vendrell i Camps: piano.
Francesc Martí Monzó (*Paco de cal Malla*): violoncel i acordió.
Gabriel? Gili (*Xacó fill*): violí.
Marià Sanarau: violí.
Josep Baldrís: violí.
Pere Marra: contrabaix.
Jaume de Moia: ?

Actuacions

El contrabaixista del grup, Pere Marra, explicava en una entrevista feta quatre dècades després, que durant dos anys van tocar al Coral a cada festa, després a l'Harmonia i més tard a l'Ateneu per acompanyar el cine mut, fins que va arribar el cine sonor i el Quintet es va dissoldre.²⁶ En canvi, Lluís Vergés dona una versió diferent. Segons ell, l'orquestrina va començar amenitzant el cine mut que s'exhibia al Cafè Mundial, situat a l'edifici del Coral, regentat per un home conegut pel Pep de ca l'Esperança. El quintet també hi tocava quan s'hi feia ball.²⁷

Pere Marra explicava que el programa del conjunt era, per aquest ordre: vals, tango, foxtrot, pericon (una mena de maxurca), one-step

21. Id.

22. Vergés (1972), pp. 159-160.

23. Blanquer (1999), id.

24. Smart (1947b).

25. Datsira (1971); Comasòlives (1998), p. 27; Vergés (1972), p. 159-160.

26. Datsira (1971).

27. Vergés (1972), pp. 159-160.

(com una polka) i com a final un vals jota. Per cada ball de tarda (vuit peces) cobraven tres pessetes; per un ball de vetlla (quatre hores), la retribució era de quatre pessetes; i per ball de tarda i nit entre divuit i vint pessetes. Si havien de llogar algun músic de fora, com que també li havien de pagar els viatges, el jornal se'ls reduïa molt. En canvi, quan anaven a tocar a fora del poble la retribució era més alta.²⁸

LA LIRA CASTELLARENCA

Sembla que després de dissoldre's el Quintet va aparèixer la Lira Castellarenca, formada l'any 1932, una orquestra que va tenir el seu èxit.²⁹

Tot i que s'ha escrit que The Lira Jazz va ser la precursora dels The May Jalem Jazz,³⁰ el cert és que l'any 1933 les dues orquestres van actuar durant els mateixos dies, com es pot comprovar en les informacions aparegudes en el setmanari *La Farga*. Per tant, tot indica que eren dues orquestres independents i no pas l'una la continuació de l'altra.

THE MAY JALEM JAZZ

Aquesta orquestra es pot considerar l'embrió del qual en van sorgir després la resta d'orquestres de Castellar fins a la dissolució de la Principal de Castellar l'any 1962.

Es va fundar entre 1930 i 1932, segons el testimoni de qui en va ser el seu bateria, Jaume Puigdomènech, «el Gregori».³¹ Tot i que un article de Forja de l'any 1947 dóna també per vàlida la data de 1930,³² un altre testimoni, el contra baixista Pere Marra, dóna l'any de 1932.³³ A diferència del cas dels Angelets, aquest conjunt estava format per joves, tots ells plens d'entusiasme, estudiosos i treballadors, que van aconseguir un nivell comparable al d'altres grups de música de ball del moment.³⁴

Nom

Sembla que aquest nom de caire humorístic, The May Jalem Jazz, va ser una ocurrència de Marià Sanarau, trompeta i violí de l'orquestra.³⁵

28. Datsira (1971).

29. Smart (1947b).

30. Vergés (1972), pp. 159-160.

31. Datsira (1994d); 6, 30.

32. Smart (1947b).

33. Datsira (1971).

34. Montagut (1970), pp. 187-191.

35. Datsira (1994d).

Cartell promocional. Autor: Spart Foto.
Col·lecció Guillem Díaz

Però el nom no va agradar pas a tothom, tal com es desprèn de les crítiques de Lluís Montagut, el qual afirmà que «renunciaren, en certa manera, a conservar la tradició local, adoptant un nom bàrbar, mal americanitzat i a doble sentit, no reflectint de cap de les maneres el caràcter específic de l'art que volien cultivar», i afegí que «personalment, el trobava de molt mal gust.»³⁶

L'impulsor de la formació va ser Josep Rocavert Dosrius.³⁷ Al principi eren només tres músics, però més tard en va entrar un quart.³⁸ Aquests quatre components inicials del grup van ser:³⁹

- Marià Sanarau, «Fill Neio»: trompeta, violí i cantant.
- Jaume Puigdomènech, «Gregori»: bateria. Explica que amb aquest grup va estrenar dues bateries o jazz-bands, com en deien aleshores.⁴⁰
- Josep Baldrís, «Sagristà»: violí i (saxofon?)⁴¹
- Josep Rocavert, «Esquerrà»: piano.

Poc temps després s'hi va afegir Josep Clusellas, de ca la Irene, a qui l'orquestra va oferir la possibilitat de tocar-hi el trombó de vares, que va aprendre a tocar, primer, amb un mestre de Sabadell i després el va acabar de perfeccionar amb el mestre Gabarró, a Barcelona. A més del trombó, també va aprendre a tocar l'acordió per poder tocar tangos.⁴²

36. Montagut (1970), pp. 187-191.

37. Datsira (1994b).

38. Ordeig (1951).

39. Datsira (1994d); Ordeig (1951).

40. Ordeig (1951).

41. Montagut (1970), pp. 187-191.

42. Comasòlives (1998), pp. 36-37.

Altres músics que es van afegir al conjunt van ser:

- Josep Morera, de Sabadell: saxofon?
- Un noi de cal Felip: saxofon
- Un noi de Moià, «el Fideuer»: saxofon

També hi van tocar alguna vegada Miquel Juliana (saxo), Joan Roca (saxo i clarinet) i Oliver de Sabadell.⁴³

Llocs d'assaig

Assajaven al Patronat i a casa de Rocavert, al carrer de Sant Iscle, casa coneguda popularment com a ca l'Esquerrà. Més endavant van assajar al cafè de la Rabassada i a l'Ateneu Castellarenc.⁴⁴

Primeres actuacions

Segons explica Jaume Puigdomènech, les primeres actuacions van tenir lloc l'any 1930 o 1932, quan interpretaven peces del seu repertori durant les sessions de cine mut del Patronat de Sant Josep. També tocaven al Coral, al Sindicat i, en les millors festes de l'any, a l'Ateneu. Fora del nostre municipi havien tocat a Sant Llorenç Savall, Sentmenat, Castellterçol, Polinyà, Sant Quirze, Sant Cugat, Bellaterra i alguna vegada a Ràdio Sabadell.⁴⁵

Programa de Carnaval 1935:⁴⁶

El programa que segueix, històric del Carnaval de Castellar, ens recorda que era, vertaderament, la festa major dels balladors i els bromistes. Sempre ha estat recordat. El munt de suggerències de tota mena que reporta tal lectura ens fa pensar en el bon humor que regnava i tothom gaudia en l'època dels anys 1935:

«Ateneu Castellarenc. Carnaval 1935. Dies 2, 3, 4 i 6 de març. El Carnaval que mai més no oblidareu. Ordre dels festeigs.

Dissabte, dia 2.

A les 8 del matí: Sortida de la colla Casats, en la tradicional ronda per pagesies i fàbriques de fora la població.

A les 7 del vespre: Arribada de l'esmentada Colla.

A les 8: Arribada i presentació de l'insigne Carnestoltes i la seva família.

43. Datsira (1994d).

44. Vergés (1972), pp. 159-160.

45. Ordeig (1951); Datsira (1994d).

46. Vergés (1972), p. 213.

A les 9,30 de la nit: Grandiós Ball de «Pinyata». Màscares i mascarons, a càrrec de l'aplaudida Orquestrina de la localitat «The May Jalem Jazz». Acabat el segon ball, breu parlament del senyor Carnestoltes i petita exhibició, amb la seva gentil muller per parella en la popular dansa de «La Carioca».

Preus: Entrada i ball, mascarons, 2,50 ptes. Entrada solters, 1 pta. Tots els senyors en general que ballin satisfaran la quantitat d'una pesseta. Ballades de Gitanes a la Plaça Mercat, per tres «Colles».

Diumenge, dia 3.

A les 3 de la tarda: amenitzarà les Ballades la reputada Orquestrina Catalònia de Granollers.

A les 5 de la tarda i a les 10 de la nit: Lluïts Balls de Tarda i Nit, amb els originals ball del capell, ball del robo i ball dels globus, en el saló d'espectacles de l'Ateneu a càrrec de la formidable Orquestrina de la capital integrada per set professors: «Domènec Jazz».

Dimecres, dia 6.

A les 8 del vespre: Gran, despampanant Enterrament del Carnestoltes. Sortint amb la comitiva, de l'Ateneu recorrent part de la carretera de Sentmenat, «La Vallesana», carrer Major fins a la Plaça Mercat, on finalment se li socarrimaran les celles. I amb el natural espeternegament de tots els seus familiars i adoradors serà llegit l'acomiadament i el testament. Acabat aquest requisit, a dormir tothom qui tingui son, i fins un altre dia.»

Un record dels Balls de Màscares on solteres i casades hi volien la seva:

«Ateneu Castellarenc. Carnaval 1936. Dissabte, dia 15 febrer. Nit a les 9,30, Grandiós i espectacular Ball de Màscares en el Saló d'espectacles, per la coneguda Orquestra de Jazz de Caldes de Montbui «Olimpic's Boys». [...]

Actuacions curioses

Una de les actuacions que el «Gregori» recorda especialment va ser en una festa particular a can Font, que explica d'aquesta manera:

«L'amo de can Font, el senyor Paco Roig, ens va contractar perquè un dia hi anéssim a tocar balls tarda i nit. El xofer particular ens va venir a buscar per portar-nos allà amb el cotxe

Lincoln (un dels que tenien, a més del Lancia i el Ford). Recordo que en aquell temps a la casa també hi havia cinc minyones i una modista. El ball el vam fer en un local molt maco al centre del qual hi havia un sortidor. Ens ho vam passar molt bé i ens van donar el sopar, un puro i vint-i-cinc durets a cada un (que en aquell temps era molt!).⁴⁷ «Ens obsequiaren amb pollastre, cava, fruites, cafè i gotes, i en el nostre servei de taules hi teníem cinc cambres i ens varen portar a Castellar amb cotxe i un remolc al darrera per tal de col·locar-hi els instruments.»⁴⁸

Explica que la pitjor experiència que van tenir va ser quan «en el transcurs del camí a Castellterçol vaig perdre les tapes del meu instrument i en Sanarau la boquilla de la trompeta.»⁴⁹

També explica que cobraven 15 pessetes l'actuació de tarda i nit i anaven vestits amb smoking i camisa blava o verda, sempre molt elegants. La seva peça de més èxit era el pericó de 'Les nenes maques'.⁵⁰

THE LALETAN'S JAZZ

L'any 1935, The May Jalem Jazz va canviar el nom per The Laletan's Jazz.⁵¹ Sembla que va ser en aquell moment quan van augmentar el conjunt fins a set músics.⁵²

D'aquella etapa tenim aquest programa de l'any 1936, reproduït per Lluís Vergés:⁵³

«Ateneu Castellarenc. Teatre. Diumenge, dia 30 d'agost de 1936. Extraordinari i Popular Esdeveniment Literari-Musical a benefici de l'Esbart Teatral d'aquesta entitat, d'acord amb la Junta Directiva i amb la conformitat del Comitè Local, ha organitzat un selecte i variat programa amb la cooperació de l'aplaudida orquestrina local Laletan's Jazz i un abrandat estol de jovent que recitarà algunes poesies. Ordre del programa. Tarda a les 4,30. [...] 4. Actuació de l'orquestrina Laletan's Jazz: «Venta de Goya» (pas doble)

47. Datsira (1994d).

48. Ordeig (1951).

49. Id.

50. Id.

51. Datsira (1994d); Vergés (1972), pp. 159-160; Datsira (1971); Montagut (1970), pp. 187-191.

52. Vergés (1972), pp. 159-160.

53. Vergés (1972), p. 241.

Urmaneta; «La vídua alegre» (selecció) Franz Lear; «La Dolorosa» (selecció) Serrano; «Catalunya» (vals jota) Casademont. [...] Preus populars: entrada i butaca numerada, 1 pta. Mitja entrada 0,50 pessetes. [...]

ALTRES ORQUESTRES QUE TOCAVEN A CASTELLAR EN AQUELL TEMPS

A banda de les orquestres formades per músics de Castellar, també volem fer esment de les orquestres que en aquella època tocaven amb més freqüència al nostre municipi.

Els Muixins i Els Fatxendes

Eren dues orquestres de Sabadell que solien repartir-se els contractes per tocar a totes les ballades que es feien a Castellar. Cada una d'aquestes orquestres tenia els seus fans incondicionals, cosa que va generar dos bàndols irreconciliables –els muixinistes i els fatxendistes o fatxenderos– que defensaven apassionadament la seva preferència, fins al punt que –segons relata Montagut– es van arribar a desfer amistats ben fermes.⁵⁴

Més tard van tocar amb freqüència orquestres com Els Planes, de Martorell, Els Nois d'Olesa o Els Escolans de Sant Sadurní d'Anoia.⁵⁵

Els Cabeces

Era una orquestra de Terrassa, que rebia aquest nom del seu promotor, el popular músic i empresari Josep Cabeza. Segons explica Montagut, el seu funcionament era, si més no, curiós:

«Funcionava de tal manera que mai ningú no hi comprengué gran cosa. Era el darrer recurs quan totes les possibilitats de contractar una orquestra es trobaven exhaurides. Una mena de garatge públic on totes les reparacions eren possibles, car el dipòsit de les peces de recanvi es trobava sempre ben proveït i el mecànic que les havia de col·locar no tenia parió.

Veureu: després d'haver telefonat, escrit, telegrafiat inútilment a totes les adreces susceptibles de donar satisfacció a la nostra demanda de contracte per a una festa determinada, invariablement ens posàvem en comunicació amb Terrassa. Generalment, era la

54. Montagut (1970), pp. 187-191.

55. Id.

senyora la que responia al telèfon i mai dels mais no ens fou refusada una orquestra. Això sí, calia acceptar allò que ens donava i cal dir que l'èxit era sempre aleatori.»⁵⁶

DESPRÉS DE LA GUERRA CIVIL

IMPERIO

L'any 1939, acabada la guerra, l'orquestra The Laletan's Jazz passa a dir-se Imperio, i només en sabem que actuava a l'Ateneu per fer ball.⁵⁷

LOS HIDALGOS DEL VALLÉS

Es pot dir que Los Hidalgos del Vallés van ser la continuació d'aquelles orquestres anteriors que van començar amb els The May Jalem Jazz, després anomenats The Laletan's Jazz i, després de la guerra, Imperio.⁵⁸

L'any 1943 es constituïa aquesta nova orquestra amb el nom de Los Hidalgos del Vallés. Segons s'explica, ells s'haurien volgut dir «Cavallers del Vallès», però les circumstàncies de l'època no els ho permeteren.⁵⁹ Els promotors del grup van ser Josep Baldrís, Josep Clusellas i Josep Rocavert.⁶⁰

Però els faltava un trompetista. Josep Clusellas, que havia fet el servei militar a Sant Sebastià, n'havia conegut un de molt bo amb el qual havia tocat en una orquestrina. Es deia Amadeu Porqueres i era de Cornudella de Montsant (Priorat). El van cridar, li van fer una prova i van reconèixer que era molt bo. Per traslladar-se a Castellar, però, ell va posar algunes condicions. Com que s'havia de traslladar amb tota la família se li havia de proporcionar casa, una feina segura, un hort per al seu pare i feina de modista per a la seva germana. Li van trobar feina a can Barba, a l'empresa Tolrà, i una casa. L'hort no va ser tan senzill d'aconseguir, ja que es va haver de condicionar un petit terreny ple de rocs al rieral que els mateixos músics van aplanar amb pics i pales amb l'ajuda dels carros dels germans de cal Sans. No només van acabar la feina en el temps previst sinó que quan la família va arribar de Cornudella ja estaven naixent les primeres mongetes.⁶¹

56. Id.

57. Nonell (1986); Datsira (1971); Vergés (1972), pp. 159-160.

58. Sagrera (2003); Datsira (1971).

59. Sagrera (2003).

60. Nonell (1986).

61. Nonell (1986); Sagrera (2003); Datsira (1994c).

Així, doncs, l'orquestra va quedar amb aquests components:⁶²

–Josep Comas (contra-baix, més tard el substituï Salvador Ventura),

–Josep Rocavert (piano),

–Josep Baldrís (violí i saxofon tercer),

–Miquel Juliana (saxofon segon i clarinet),

–Joan Roca (saxofon primer, clarinet i flauta),

–A madeu Porqueres (trompeta),

–Josep López (trompeta i violí),

–Josep Clusellas (trombó, fiscorn i acordió). Més tard el va substituir Ramon Ciuró.

–Joan Ginestós (bateria i fiscorn),

–Simó Codina (cantant i clarinet).

–Miquel Porqueres (trompeta)

El més jove tenia 18 anys i el més gran 33.⁶³

En els primers temps, quan la majoria dels components eren de Castellar –només el vocalista, Simó Codina, era de Sabadell–⁶⁴ el conjunt respirava un ambient de colla de bons amics molt ben avinguda.⁶⁵ Més tard, quan van anar plegant els membres originals del grup i es van anar substituint per músics de Sabadell i Terrassa, aquell ambient de gran amistat es va anar perdent.⁶⁶

Assajos

Solien assajar els dimarts i els divendres, perquè els dimecres havien de festejar. Si calia, també ho feien els diumenges al matí si no tenien

Josep Clusellas. Col·lecció Francesca Clusellas

62. Nonell (1986); Datsira (1994a).

63. Nonell (1986).

64. Id.

65. Datsira (1994a).

66. Datsira (1994a); Datsira (1971).

actuació.⁶⁷ Els assajos els feien a casa de Josep Rocavert, coneguda com a ca l'Esquerrà, al carrer de Sant Iscle, ja que hi tenia piano. Quan assajaven, els veïns es reunien al carrer per escoltar-los, fins a les onze de la nit, hora en què plegaven.⁶⁸

El pare del Josep, el Joan Rocavert Bastons, havia format part dels Angelets i els anava aconsellant com a director d'orquestra, donant-los indicacions de com millorar la seva execució.⁶⁹

Durant els assajos, el Josep oferia als músics un porronet de vi d'una vinya que els de ca l'Esquerrà tenien anant cap a Sentmenat, més amunt de can Bogunyà, i el Joan li deia:

—Tu ves oferint vi de la vinya que no cuides.⁷⁰

Los Hidalgos del Vallés. Autor: Soldevila, Sabadell.

D'esquerra a dreta. Drets: Baldrís, Rocavert, Ginestós, Comas, Clusellas. Asseguts: Juliana, Roca, Codina, Porqueras, López. Col·lecció Francesca Clusellas

67. Sagrera (2003).

68. Nonell (1986); Sagrera (2003); Datsira (1994b).

69. Sagrera (2003).

70. Id.

Pista de la Rabassada, Castellar (1957). Col·lecció Carme Codina

També havien assajat al Patronat Obrer de Sant Josep i més tard a l'Ateneu Castellarenc.⁷¹

El repertori el preparaven ràpidament a partir dels números d'actualitat que rebien de les editorials de música. En alguns casos, per tal de poder preparar més ràpidament les peces d'actualitat, es feien fer aranjaments que anessin millor a tots els músics.⁷²

A Castellar actuaven a la sala o a la pista de la Rabassada.⁷³ Però també feien moltes actuacions fora del poble. No només actuaven per tot el Vallès sinó que des de l'any 1944 també participaven a la Festa Major de Gràcia i l'any 1947 van anar a tocar a la Festa Major del Talladell (Urgell). El programa de la primera actuació a les festes de Gràcia presentava el cantant de la formació com a «genial vocalista» i el qualificava de «mago del swing».⁷⁴

CONVERSIÓ A COBLA-ORQUESTRA

Ja des de sempre, els Hidalgos tenien el costum de començar el ball tocant dues sardanes amb els mateixos instruments de l'orquestra, però

71. Datsira (1971).

72. Nonell (1986).

73. Sagrera (2003).

74. Nonell (1986).

Cartell promocional. Col·lecció Carme Codina

no podien fer audicions de sardanes en formació de cobla perquè no disposaven dels instruments.⁷⁵ Per aquest motiu, des de l'Agrupació Sardanista i Cultural «Germanor Castellarenca» els van anar pressionant perquè es constituïssin com a cobla. Tant era l'interès en poder disposar d'una cobla castellarenca que el president de l'Agrupació Sardanista, Joan Tubau, juntament amb els sardaniestes Francesc Rovira, Carles Campderròs i el rector de la parròquia Mn. Josep M. Esteve, van buscar finançament perquè el conjunt pogués adquirir les tenores, tibles, fiscorn i flabiol que els mancaven.⁷⁶ En virtut de l'acord a què es va arribar el 4 de novembre de 1946, es van buscar protectors que deixessin diners a l'Agrupació per poder comprar els instruments i, a canvi, els músics anirien retornant els diners deixant de cobrar els dies en què hi hagués audició de sardanes. El grup estava tan ben avingut que la solidaritat entre els músics va fer que deixessin de cobrar tots per poder liquidar el deute ben ràpidament. El tenora dels Fatxendes, Josep Juvert, es va encarregar de trobar els instruments de segona mà que els calien: un flabiol, dos tibles, dues tenores i un fiscorn, uns instruments que va caldre arranjar i afinar. Aquest mateix músic els va donar les primeres indicacions per tocar els instruments, fins que va marxar a Amèrica, mo-

75. Sagrera (2003); Datsira (1971).

76. Nonell (1986); Sagrera (2003); Datsira (1971).

ment en el qual el tenora Salvador Illa el va rellevar en aquesta tasca. A més, Josep Rocavert va rebre lliçons de flabiol de Ramon Vilà i Ferrer i Josep Gravaolsa, i Joan Roca en va rebre de tible de «Nando» Blanch, que tenia un gran prestigi.⁷⁷ Moltes de les partitures que interpretava la nova cobla els les donava el sardanista Josep Carner, que les comprava perquè tinguessin un bon repertori.⁷⁸

La primera actuació en què els Hidalgos van poder actuar en formació de cobla, amb el nom de Cobla Hidalgos del Vallés, va ser el 19 d'abril de 1947 a la sala de ball del Sindicat Agrícola (on ara hi ha la Biblioteca Municipal.)⁷⁹

La presentació de l'acte va anar a càrrec del poeta castellarenc J. Vives i Borrell, el qual pronuncià una conferència titulada: «La sardana, dansa típica de Catalunya», repassant la història de la sardana amb una gran quantitat de dades històriques. En acabar, va ser fortament aplaudit.⁸⁰

Degut al caràcter de músics novells pel que feia a l'execució d'instruments de cobla, ja que feia tan sols set setmanes que els havien agafat, es van escollir unes sardanes senzilles per al dia de la presentació, d'acord amb el nivell que tenien els músics en aquell moment. Eren peces com «Els degotalls», «Dolces carícies» o «Fadrinalla», totes elles dels millors compositors catalans. Les sardanes van ser ballades pels nombrosos dansaires locals que omplien el local. El resultat d'aquesta primera actuació sembla que va ser correcte, tenint en compte el poc temps que feia que assajaven. Un dels components afirmaria: «no dic que sortís molt bé però malament potser tampoc».⁸¹ Un altre dels músics, Joan Roca, afirmava que el començament no va ser fàcil, però amb el seu entusiasme i joventut van aconseguir que la cobla sonés amb modèstia.⁸² L'acte va finalitzar amb una ovació de gratitud cap a l'esforç realitzat pels joves músics.⁸³

El fet de poder tocar sardanes en format de cobla els va beneficiar, ja que els permetia poder fer totes les actuacions requerides en un dia de festa major de qualsevol poble: missa, cercavila, sardanes, processó, ball i concert.⁸⁴ Aquest resultat positiu va fer que al cap de poc temps adquirissin instruments de cobla nous i de més qualitat.⁸⁵

77. Nonell (1986); Sàgrera (2003).

78. Datsira (1994a).

79. Smart (1947a); Nonell (1986); Datsira (1994c). A la revista *Quadern* donen la data 19 de març, però creiem que és equivocada, ja que a la *Forja* del mateix 1947 donen el mes d'abril.

80. Smart (1947a); Nonell (1986).

81. Id.

82. Datsira (1971)B.

83. Smart (1947a).

84. Nonell (1986); Sàgrera (2003).

85. Sàgrera (2003).

Els músics

Els components de la cobla-orquestra eren:⁸⁶

Josep Rocavert Dosrius (flabiol, piano i violí)

Joan Roca Olivé (tible, saxofon, clarinet i flauta)

Simó Codina Saurina/Siurana? (tible, clarinet i cantant)

Miquel Juliana Puigdomènech (tenora, clarinet i saxofon)

Josep Baldrís Castellví (tenora, violí i saxofon)

Amadeu Porqueras Aragonès (trompeta i violí)

Josep López Pi (trompeta i violí)

Josep Clusellas (fiscorn, trombó de vares, acordió i piano)

Joan Ginestós Rius (fiscorn i bateria)

Josep Comas (contrabaix)

Les Arenes. Col·lecció Miquel Juliana

Components esmentats per l'ordre de la foto de la pàgina següent:

Josep Baldrís Castellví: violí, saxofon i tenora.

Josep Rocavert Dosrius: piano, violí i flabiol.

Joan Ginestós Rius: bateria i fiscorn.

Josep Comas: contrabaix.

Josep Clusellas, de ca la Irene: fiscorn, trombó de bares, acordió i piano.

Miquel Juliana Puigdomènech: saxofon, tenora i clarinet.

Joan Roca Olivé: saxofon, tible, flauta i clarinet.

Simó Codina Saurina: cantant, tible i clarinet.

Amadeu Porqueras Aragonès: trompeta i violí.

Josep López Pi: trompeta i violí.

L'any 1950 Josep Clusellas va marxar a l'Argentina l'any 1950, i aleshores Ramon Ciuró li va comprar el trombó de vares i el fiscorn i el va substituir a l'orquestra.⁸⁷ Més tard hi entrà el trompeta Miquel Porqueres, germà de l'Amadeu.⁸⁸

86. Nonell (1986); Sagera (2003).

87. Comasòlives (1998), pp. 39-40.

88. Nonell (1986).

Califòrnia. Col·lecció Isabel Ciuró

Els músics no podien viure exclusivament de l'orquestra i tots tenien altres ocupacions. Vuit d'ells treballaven a can Tolrà, empresa que els donava força facilitats per poder compaginar la feina a la fàbrica amb l'orquestra, però no sempre era fàcil, ja que com a màxim se'ls permetia perdre un jornal en cas d'actuació en dia no festiu. Quan tenien un ball de nit a la Festa Major de Gràcia, per exemple, «havien d'agafar el tren que sortia a dos quarts de sis de Barcelona, dormir als bancs de la Rambla de Sabadell per esperar la Vallesana de Castellar i entrar a treballar tot seguit.»

La seva activitat principal era el ball i el concert. Les intervencions més celebrades eren les del cantant Simó Codina, el piano de Josep Rocavert, el violí de Josep Baldrís, els solos de trompeta d'Amadeu Porqueres o del saxofon de Joan Roca.

De la representació comercial del conjunt se n'encarregaren en un principi Josep Rocavert i Josep Baldrís, que més tard van ser substituïts per Joan Ginestós i Josep López, junt amb els agents artístics més importants d'aquells anys, com Antoni Pau, Noguera Solé o Marimon.

Les actuacions en format exclusivament de cobla van anar sent cada vegada més freqüents i l'experiència acumulada els va permetre incorporar al repertori sardanes de més complexitat, amb la qual cosa la qualitat de la cobla va anar augmentant.⁸⁹

Actuacions a Castellar

Actuació a l'Aplec de Catafau:⁹⁰

APLEC DE CATAFAU

[...]

Y mientras las cazuelas embelesaban el aire por doquier con sus respectivos olorcillos que cuidaban de despertar el apetito a los allí congregados, la Orquesta cobla «Hidalgos del Vallés» desgranó lo mejorcito de su variado repertorio de sardanas, que fueron bai-

Aplec de Catafau. Col·lecció Miquel Juliana (AHCVA)

89. Id.

90. *Forja*, 23 juny 1951.

ladas por toda la gente joven; recordamos las sardanas «Aquell temps», «Idíl·lica», «Per què rius», «Prometatge», «Fadrinalla», que fueron muy bien ejecutadas; finidas que fueron se agruparon «les colles» entorno del «arròs».

En la hora de yantar, todos hacen «l'ull viu» «¡Fora compliments que la gana ja apreta!» todo el mundo trabaja por su cuenta; es la hora del silencio que sirve para acallar las voces del estómago.

Después de la comida vino la «xerinola» que fue abundante, divertida y de buena clase, salieron a relucir toda clase de juegos, propios para el campo; se jugó a «penyores» al «Pare Carbasser», el «Que baile que baile», los «esclops de Déu», la «gallinita ciega», el «gat i la rateta» y otros que todos por un igual sirven para divertirse y «pair el dinar».

Duró la «gatzara» hasta la mitad de la tarde en que la Orquesta cobla «Hidalgos del Vallés» nos hicieron sentir de nuevo las notas alegres y sonoras de su tenora; se agrupó de nuevo la gente moza y a bailar la segunda audición de sardanas. [...]

Actuació a la inauguració del camp de futbol del Club Deportivo Tolrá.⁹¹

Crònica publicada al setmanari *Forja* el 18 d'agost de 1953:

Camp de futbol. Col·lecció Miquel Juliana (AHCVA)

91. Vergés (1972), pp. 218-219.

Camp de futbol. Agost de 1950. Col·lecció Carme Codina

El pasado día fue bendecido el nuevo campo de deportes del Club Deportivo Tolrá, construido en la barriada de «Can Serrador». [...] A las 5 de la tarde, hora en que fue inaugurado oficialmente, presentaba un magnífico aspecto, totalmente lleno de público, adornado con banderas habiéndose levantado una tribuna para las autoridades, altos dirigentes de la Empresa Vda. de J. Tolrá S.A. e invitados.

Estaban en la Presidencia el Magnífico Sr. Alcalde D. Gabriel Viñas con el Diputado Provincial D. Pablo Mª Llonch, el Rdo. Cura Párroco D. José Mª Esteve, el Juez Municipal D. Lorenzo Ferrer, el jefe de Línea de la Guardia Civil D. José Marín Bono con el Comandante de Puesto D. Gregorio Vázquez, el Delegado Comarcal Sindical Sr. Pla, el Gerente de la Empresa Vda. de J. Tolrá S.A. D. Domingo Valls y Taberner con varios de los altos empleados de la misma, concejales, sacerdotes de la parroquia, etc., así como también los dirigentes del C.D. Tolrá.

El campo fue bendecido por el Rvdo. Cura Párroco, siendo acompañado por las personalidades citadas. El saque de honor fue tirado por el Sr. Alcalde.

Formando parte de los festejos fueron tocadas varias sardanas por la cobla «Hidalgos del Vallés», durante el descanso del partido y al final del mismo.

Les Arenes. Col·lecció Carme Codina

Baixant i pujant pel carrer Major. Col·lecció Miquel Juliana

Castellar 1949. Col·lecció Carme Codina

Cartells i programes d'actuacions a Castellar.
Col·lecció Joan Roca

Actuacions fora de Castellar

Es pot dir que la millor època de l'orquestra va ser en el període 1950-1957, amb moltes actuacions tant de sardanes com de ball.⁹² Durant aquells anys van tocar per tot Catalunya a festes majors i en audicions de sardanes, sobretot pel Vallès, però arribant també a terres de Lleida, com al Talladell, Anglesola o Bellvís, i també cap a les comarques gironines, com a Castelló d'Empúries, Sant Hilari Sacalm o Arbúcies.⁹³ A la zona de Barcelona van tocar a força festes majors, com les de Gràcia, Sants, Poble-

92. Nonell (1986).

93. Nonell (1986); Sagraera (2003); Datsira (1971).

Actuació a la sala Campos, Sabadell, 1955. Col·lecció Carme Codina

nou, Sant Andreu, Badalona o Sant Adrià. En aquest últim municipi hi havien arribat a tocar un cop al mes. Com a anècdota, explicaven que allà hi van conèixer dos capellans de la comissió que ballaven perfectament i que, degut a les penúries de l'època, un treballava de paleta i l'altre d'electricista. També anaven a tocar molts diumenges al matí a la plaça de Sant Jaume de Barcelona.⁹⁴ Com que tots els membres de l'orquestra tenien altres ocupacions laborals al marge de la música, les actuacions a terres llunyanes com les de Lleida no podien ser massa freqüents, ja que els obligava a passar dos o tres dies fora de casa i això els era un inconvenient.⁹⁵

Actuació al País de Gal·les

Una actuació de la qual es va parlar molt al poble va ser la que van fer l'any 1951 a Llangollen, al País de Gal·les. Hi van anar acompanyant el Grup de Dansa d'Educación y Descanso de Sabadell, que representava Espanya al festival de folklore «International Musical Eisteddfod» que se celebra cada any en aquella població.⁹⁶ Va dirigir la cobla el mestre Manuel Oltra, gran compositor i assessor musical del grup. Tant la cobla com els dansaires van tenir un gran èxit.⁹⁷

94. Sagrera (2003); Datsira (1971).

95. Nonell (1986).

96. Nonell (1986); Datsira (1971).

97. Nonell (1986).

Davant l'autocar. Col·lecció Carme Codina

El viatge

Van sortir de Sabadell en autocar l'1 de juliol de 1951 i van tornar 15 dies després.⁹⁸ Al festival s'hi van desplaçar els onze músics de la cobla-orquestra i 20 balladors de l'Agrupació de Danses de Sabadell, i van actuar davant deu mil persones.⁹⁹

El viatge va ser força accidentat: van arribar tard al seu destí i a la tornada l'autocar va patir un accident que, per sort, no va causar danys irreparables.

L'any 1994, Teresa Maria Datsira va publicar al setmanari Forja una narració d'aquest viatge a partir d'una entrevista feta a Josep Rocavert, un dels músics que hi va actuar. Pel seu detallisme hem considerat interessant reproduir-la literalment:

«A tots els que formaven la Cobla Hidalgos els ha quedat un record inesborrable de la sortida de quinze dies a la ciutat de Llangollen, País de Gal·les, acompanyant l'esbart de "Educación y Descanso" de Sabadell, al "Internacional Musical Eisteddfod", considerat llavors el més gran festival de folklore que es celebrava al món.

De dita sortida, hi ha editat un llibret amb l'itinerari comentat i una recopilació de records, anècdotes i articles publicats a la premsa.

Van sortir de Sabadell amb autocar l'1 de juliol de 1951 i després de fer diverses parades per diferents punts de França, veure ar-

98. Id.

96. Sagrera (2003).

Travessant el Tamesi. Col·lecció Carme Codina

reu les destrosses de la proppassada guerra mundial i dormir a Souillach i Versailles, van arribar a Dunkerke. Durant la nit van travessar el Canal de la Mànega amb ferry-boat. Un cop a Dover van sorgir problemes; si bé tots els passaports estaven en regla, faltava un document sense el qual no es permetia l'entrada del Pegaso a Anglaterra. Després del temps corresponent, el Reial Automòbil Club va aconseguir del cap de duana que accedís a deixar-los passar, amb la condició que una entitat bancària havia de garantir el valor de l'autocar. Conferències telefòniques urgents entre Dover, Llangollen i Londres, i per fi, a les dues de la tarda, van obtenir el permís per prosseguir el viatge. L'aventura fou publicara al *Liverpool Echo*: «Garantia bancària de 6.000 lliures esterlines per alliberar un autobús detingut per la duana». Dormiren a Dover perquè una avaria en els llums de l'autocar els impedia circular de nit. A l'hora de sopar el menjar anglès no els va agradar gens. L'endemà prosseguiren la marxa i dormiren al poblet de Little Brickill.

El dia 5 de juliol arribaren per fi a Llangollen, ja en plena festa i quan el concurs d'esbarts ja s'havia acabat. El diari esmentat abans, a l'edició de la nit, comentava el fet: «Arriba el grup espanyol perdut».

Immergits ja en l'ambient, a la nit, sense anar a dormir, van fer una actuació davant de deu mil espectadors. El *Liverpool Daily Post* deia: "Van prendre part en el concert d'anit sense donar cap senyal

Amb els vestits folklòrics. Col·lecció Carme Codina

de cansament del llarg viatge efectuat. La seva actuació va ser perfecta i els balls que van fer van agradar molt a la concurrència que els va premiar amb una gran ovació.”

En uns grans prats hi havia instal·lades unes immenses tendes de campanya per a serveis i sales d'actes. La més gran era aquesta on hi feien les actuacions els diferents grups participants, que havien adornat amb moltes flors i en la que hi cabien els 10 mil persones. L'ambient festiu era extraordinari, tothom portava el seu respectiu vestit típic i la relació entre tots, malgrat l'idioma fos diferent, era realment molt bo. Els vinguts de fora eren tots allotjats a les cases dels pobles dels voltants, en les que feien que s'hi trobessin com a casa.

L'endemà pels carrers de Llangollen la cobla Hidalgos del Vallés va interpretar sardanes que el gran nombre de reporters i fotògrafs que hi havia van captar, així com la BBC, en la qual, davant el micròfon destinat a una emissió per Espanya, va parlar Josep Rocavert. “La sardana que vam interpretar més –ens comenta– va ser ‘La fadrinalla’, de Pere Massats”. També va actuar l'esbart dansaire.

El dia 7 va ser el gran dia a Eisteddfod, el lloc del festival. Les vies que portaven el gran envelat no podien engolir les riuades de persones que hi anaven. A dins, el local estava ple a vessar i a fora hi havia una gran gentada disposada a escoltar-ho tot a través dels altaveus instal·lats. Per fi sortiren ells i interpretaren “La trancadansa”, “El ball dels bombers” amb acompanyament del piano del mestre

Amb unes balladores. Col·lecció Isabel Ciuró

Oltra, i finalment “Les Majorales”. Un cop superada la sorpresa de veure que a Espanya es ballava quelcom més que balls de «pandere-ta», l’entusiasme del públic per l’actuació va anar creixent i es va desbordar, i la gent, dreta, demanava la repetició. Era la primera vegada que succeïa això en el festival i els directors de l’escenari no

Amb l’Esbart Dansaire. Col·lecció Miquel Juliana (AHCVA)

Col·lecció Joan Roca Rovira

sabien si ho podien consentir, ja que no es volia que s'allargués massa tot, però el públic va aplaudir tant que finalment es va accedir, com a excepció, que es repetís «Les Majorales». Corria la veu que si haguessin arribat a temps del concurs segur que s'haurien endut el

Autocar accidentat. Col·lecció Carme Codina.

Cartells i programes d'actuacions fora de Castellar.
Col·lecció Joan Roca

...mà, l'Orquestra Filarmònica de Londres posava el punt final a la festa.

El viatge de retorn transcorregué amb normalitat... fins el dia 14. Abans d'arribar a Tolosa de Llenguadoc, la roda de l'autocar es va reventar, això va fer perdre la direcció del vehicle i, malgrat els esforços del xofer, va anar a xocar contra un arbre per, finalment, caure de costat fora de la carretera. Malgrat tot, pogueren celebrar que només va quedar en una aventura més per explicar, ja que ningú es va fer mal de consideració. I el dia 15 de juliol arribaren a casa.»¹⁰⁰

100. Datsira (1994b).

Trofeu Internacional. La gent de fora, quan ells van sortir els van demanar que ho repetissin allà, cosa que van fer, sent també molt aplaudits. Després els fou comunicat per Secretaria que davant de l'èxit aconseguit serien subvencionats amb seixanta guinees. Es calcula que 25 mil persones, entre els de dins i els de fora, havien seguit l'actuació d'aquella nit de músics, cors i danses de 22 països. L'endemà,

CANVI DE NOM: LA PRINCIPAL DE CASTELLAR

El juliol de 1956 la cobla-orquestra Hidalgos del Vallés va decidir canviar-se el nom.¹⁰¹ La idea del canvi va sorgir del sardanista castellarenc Josep Carner, que els insistia en la idea que no era massa adequat per a una cobla de sardanes portar un nom en castellà com el d'Hidalgos. La decisió no va ser fàcil, ja que hi havia la por de perdre el renom que havien aconseguit i, a més, el canvi tenia un cost econòmic difícil d'assumir pels seus components en aquell moment. Finalment, però, ho varen posar a votació i el resultat va ser 5 vots a favor, 4 en contra i 2 abstencions, de manera que varen acordar posar-se el nom de La Principal de Castellar. L'instigador del canvi, Josep Carner, va decidir fer-se càrrec ell mateix de les despeses de registrar el nou nom, que es va fer oficial el 1957. En agraïment a aquest fet, la cobla-orquestra va decidir anar a fer una audició al jardí de casa en Carner però, malauradament, no es va arribar a fer perquè el senyor Carner va morir.¹⁰²

La Principal de Castellar (orquestra). Col·lecció Miquel Juliana (AHCVA)

101. Nonell (1986); Sagrera (2003) dóna el mes d'octubre (Joan Roca).

102. Nonell (1986); Sagrera (2003); Datsira (1994a).

La Principal de Castellar (cobla) a Sant Feliu del Racó. Fons Xavier Caba (AHCVA)

Dissolució

Cap a finals dels anys cinquanta, per diverses causes van anar plegant músics que havien de ser substituïts per d'altres de fora de Castellar, uns per problemes de salut i uns altres perquè les empreses en què treballaven donaven cada vegada menys facilitats.¹⁰³ El primer en deixar el grup –després de Josep Clusellas– va ser el contrabaixista Josep Comas, ja que no ho podia compaginar amb la seva feina de comptable. Més tard, alguns ho van deixar per problemes de salut, com Amadeu Porqueres i Josep Rocavert, aquest darrer perquè patia asma.¹⁰⁴ Un parell de castellarencs més van incorporar-se al grup per suplir alguna d'aquelles baixes, com Salvador Ventura, considerat com un dels grans contrabaixistes de cobla, o Joan Roca, fill del tible primer, que el 1960, amb només deu anys, va fer-se càrrec del flabiol. Simó Codina també va ser rellevat per un altre castellarenc: Pere Carbonés.¹⁰⁵

El normal, però, va ser incorporar músics forans, i això generava problemes en els desplaçaments,¹⁰⁶ i els forasters posaven més interès en el rendiment econòmic que no pas a millorar el nivell artístic,¹⁰⁷ i pro-

103. Nonell (1986).

104. Sagrera (2003).

105. Nonell (1986).

106. Id.; Datsira (1971).

107. Nonell (1986).

Salvador Ventura.
Col·lecció Salvador Ventura

Joan Roca Rovira.
Col·lecció Joan Roca Rovira

bablement tot això va fer que, segons afirmava Joan Ginestós, aquell ambient tan de bons amics anés desapareixent.¹⁰⁸

Finalment a l'octubre de 1962, quan ja només quedaven sis dels fundadors,¹⁰⁹ en van decidir la dissolució definitiva.¹¹⁰ El setmanari Forja va publicar aquesta nota:

«Nos llega una mala noticia. Lo lamentamos muy sinceramente. Nos han dicho que nuestra "Principal de Castellar" ha dejado los instrumentos. No queremos saber los motivos. Pero ¿no tendremos todos un poco de culpa en ello? ¿He recibido siempre el apoyo de todos los castellarenses? ¿En vez de animarles, muchas veces, no les hemos dejado por el suelo a pesar de su buena voluntad? Lamentamos que una población como Castellar, con sus cinco mil habitantes, no tenga algún "Orfeo" o al menos algún "Coro". En fin, con lamentaciones no vamos a ganar nada.»¹¹¹

108. Datsira (1994a).

109. Nonell (1986).

110. Vergés (1972), pp. 159-160.

111. *Forja*, 1 de desembre de 1962.

ARMONIC BOYS

Per acabar aquest repàs pels conjunts orquestrals qui hi va haver a Castellar esmentarem l'existència d'un altre conjunt que va existir: els Armonic Boys.

Armonic Boys

Els Armonic Boys estaven integrats per Josep Umbert, Antoni Guarro, Antoni Costa, Josep Calvó (vocalista), Josep Casasayas, Joan Munt i Francesc Serradora. Marià Sanarau n'era el director. Van fer actuacions a la Rabassada, a l'Ateneu, al Sindicat Agrícola Harmonia i al cinema Califòrnia. Fora de Castellar també van actuar al Club Liceo de Barcelona.¹¹²

AGRAÏMENTS

Agraïm especialment la col·laboració de Joan Rocca, Isabel Ciuró, Salvador

ESMENA

Les fotografies d'aquest capítol no corresponen als Armonic Boys sinó als Raiman's de Sabadell.

112. Comasòlives (1998), p. 34.

Ventura, Maria Carme Codina, Pere Carbonés, Guillem Díaz, Maria Ordeig i Francesca Clusellas, sense els quals aquest petit treball sobre els Hidalgos del Vallès i les altres orquestres castellarenques de la primera meitat del segle XX no hauria estat possible.

BIOGRAFIES D'ANTICS MEMBRES DE LA PRINCIPAL DE CASTELLAR ENCARA VIVENTS

JOAN ROCA I ROVIRA

En aquest resum biogràfic ressenyaré principalment la meua vida musical.

Vaig néixer a Castellar del Vallès el dia 12 de desembre de 1947.

El meu pare, en Joan Roca i Olivé, va ser el meu primer mestre de música. De ben petit, a casa, el veia estudiant i assajant els temes que interpretaven a l'orquestra. Just als 5 anys em va començar a ensenyar solfeig i amb dos anys més, quan els meus dits tenien certa proporció de llargada, vaig agafar el saxofon.

Coincidint aquests anys com a alumne del col·legi les Germanes Dominiques, a la classe de piano a càrrec de la germana Pia, i fora de l'horari normal (i amb quota a part) vaig començar estudiant aquesta assignatura. En complir els deu anys, la normativa d'aquesta escola era que havies de deixar-la. Només les noies podien continuar.

Vaig acabar els meus estudis primaris, doncs, a les escoles nacionals situades, encara avui, al carrer Portabella. També els cursos de piano. Aquests, però, al Conservatori de Sabadell.

Mentrestant, al poble, en aquests anys s'estaven fent els tràmits corresponents per tal de canviar el nom de l'orquestra, amb l'intent de formar un conjunt de cobla amb la finalitat d'interpretar sardanes, i es creia que el nom d'Hidalgos no era pas massa escaient. Així va néixer La Principal de Castellar del Vallès.

Amb la baixa del mestre Josep Rocavert, que tocava el piano i el flabiol, els músics decidiren, de conjunt, que era una bona oportunitat per a mi, que n'apregués. Tanmateix ja em veig tocant el flabiol a la cobla.

Hi vaig debutar el dia 24 d'abril del 1961, a l'Aplec de la Mola de Sant Llorenç del Munt i des d'aleshores no he parat mai de tocar.

Només vaig poder gaudir de la cobla La Principal de Castellar del Vallès un any i mig, doncs a finals del 1962 varen decidir dissoldre-la per motius de la dificultat de trobar músics competents.

Al meu pare i també a mi ens van oferir anar a l'orquestra-cobla La Principal del Bages, de Manresa, i així ho vàrem fer, amb una durada de 2 anys, fins que es va dissoldre la formació orquestral.

En aquest impàs, una colla de joves de Castellar, en Joan Montes, Pere Serrats i Cecili Mussons, entusiastes de la música, vàrem decidir muntar un conjunt, que es va anomenar Els Clippers. Ens ho vàrem passar molt bé.

L'any 1966, la Cobla Comtal, de Barcelona, ens va demanar al meu pare i també a mi la incorporació a la seva formació. Jo en vaig formar part fins a la incorporació a la «mili». L'any 1967, alternava aquesta cobla amb el conjunt Los Bárbaros de Terrassa. La mili ho trencava tot i la majoria ho vàrem haver de deixar per incorporar-nos al servei militar.

La meva destinació fou a la ciutat de Sevilla a Capitanía General, i com que disposava de moltes hores de lleure estudiava el clarinet al conservatori. Durant un temps tocava els divendres, dissabtes i diumenges en una sala de festes de Sevilla.

En acabar les obligacions militars vaig incorporar-me a la feina, ja que era administratiu, però com que la música m'estirava molt, al cap de pocs mesos vaig deixar la feina –per cert, amb l'emprenyament del meu pare– refundant el conjunt de Terrassa. A propostes d'un mànager vàrem fer un estiu per les comarques de Lleida. La cosa s'allargà uns tres mesos. No teníem la suficient feina per a viure'n.

A finals del 1971, els Odin Grup, de Lleida, que ja em coneixien, em proposaren d'anar amb ells. Hi vaig estar 6 anys. Conjuntament vàrem formar el grup Atlàntic, amb una durada de tres anys. Després a Slalom, deu anys.

I a l'any 1990 començo a formar part de la Cobla-Orquestra Internacional Montgrins fins l'any 2013, que passo a la jubilació com a músic de cobla-orquestra.

Aquest mateix any vaig muntar Somni, un duet musical i toquem en festes petites, casaments, jubilacions, hotels...

També faig alternances amb una orquestrina formada per músics jubilats de les primeríssimes formacions gironines, sota el nom de Calidae de Caldes de Malavella, actuant en concerts.

I per tal de trobar el dia massa llarg, m'apunto a fer bolos de cobla tocant sardanes.

I fins avui des d'aquell any 1961 no he parat mai de tocar, amb el flabiol, clarinet, saxo i els teclats sintetitzadors...

I dic: visca la música i la que em va ensenyar el meu pare!

Desembre 2015

PERE CARBONÉS I SOLER

Vaig començar a estudiar solfeig als 14 anys, treballant a la Tolrà. El meu company Salvador Ventura era estudiant de música i em va motivar a conèixer aquest món tan fascinant. Les primeres lliçons de solfeig les vaig fer amb el Sr. Samaranch a casa seva, on treballava (cal Gubern). Més endavant ja vaig anar amb el mestre Baldrís i en Joan Roca.

El meu amic Salvador estudiava el contrabaix i el violí a Sabadell, amb el gran mestre Jeroni Vilallonga, i allà vaig començar els estudis de violí fins els 18 anys.

Quan a la Cobla Orquestra Principal de Castellar del Vallès volia plegar el segon tible, en Simó Codina, em van dir que si estudiava aquest instrument entraria a l'orquestra. Per això, em vaig posar a estudiar el tible a Barcelona amb el gran mestre Francesc Elias i Prunera. Quan vaig estar preparat per tocar-lo vaig entrar a l'orquestra de segon tible, al costat dret tenia assegut en Joan Roca (fill) amb el flabiol, i a l'esquerra en Joan Roca (pare) primer tible.

Al mateix temps a Barcelona vaig fer lliçons de cant amb el mestre de varietats professor Pérez per poder cantar les cançons melòdiques d'aquell temps i ser vocalista amb el violí a balls, concerts, misses i a la Passió per Setmana Santa.

La meua vida musical no va ser molt llarga, em vaig casar i la vida em va canviar. Potser no vaig tenir prou vocació i se'm feia gran estar fora de casa els diumenges i els festius. Vaig optar per deixar-ho. Al cap de dos anys de casat, l'orquestra va plegar.

I així va acabar la meua etapa musical, curta però molt intensa, amb l'oportunitat d'entrar en el món fascinant de la música, gràcies als grans mestres que vaig tenir l'honor que m'ensenyessin.

SALVADOR VENTURA NARCISO

Vaig néixer a Castellar del Vallès el dia 10 de setembre de 1937.

Als deu anys, el mestre castellarenc Josep Rocavert em donà les primeres classes de solfeig. Als tretze anys, Jeroni Vilallonga, de Sabadell, va ser el professor que va preparar-me per a tocar el contrabaix, amb classes particulars.

L'any 1952 –tenia jo aleshores quinze anys– membres de l'orquestra local Hidalgos del Vallés em proposaren la meua incorporació al conjunt, la qual cosa va ser efectiva el dia 12 d'octubre d'aquell mateix any amb una audició de sardanes davant de la caserna de la Guàrdia Civil, en motiu de la seva festa patronímica. Cinc meravellosos anys va durar la meua estança en aquella inesborrable etapa castellarenca.

Vingué després l'actuació al conjunt Dixieland, de Sabadell. En aquesta formació hi vaig passar cinc anys, fins que un inoportú i desgraciat accident de motocicleta fou el causant d'un any sabàtic dins del món musical.

L'any 1963, l'Orquestra Selecció de Granollers, dirigida pel mestre Josep Maria Ruera, em proporcionà novament una gran alegria incorporant-me a la seva magnífica formació. Poc després, components d'aquesta mateixa orquestra s'engrescaren a formar i fundar el conjunt Pleyel, al qual també jo participo al llarg de tretze anys, dirigits els dos darrers pel mestre Joan Lluís Moraleda.

Els anys 1976 i 1977 toco amb el conjunt Duques. I arriba amb gran joia, pròpia i també de la meva família, tanmateix, la incorporació a la formació de la Cobla-Orquestra Barcelona, dirigida pel gran mestre Aureli Vila. Estem parlant dels anys 1978 i 1979.

Després d'aquesta fructífera etapa ve el grup Dékaros, de Sabadell. En aquells anys, aquest conjunt vallesà gaudia de molta i espontània popularitat, la qual cosa li proporcionava moltes i repetides actuacions.

Mentrestant ho compaginava tot amb la formació de la Cobla Mediterrània, de la qual en vaig ser membre fundador, començant a fer audicions en escoles per tal de fomentar i donar a conèixer als alumnes la nostra estimada música catalana. El director d'aquest projecte va ser en Rafael Ferrer. Una efemèride d'aquesta etapa va ser la col·laboració amb l'orquestra Elèctrica Dharma, amb la qual vàrem fer una sèrie de concerts de rock amb cobla. Justament el dia 11 de setembre de 1981 es va celebrar un concert emblemàtic al Palau de la Música Catalana, i d'aquesta actuació en sortí un disc enregistrat per la Cobla Mediterrània. També vàrem col·laborar amb el programa de televisió que la cantant Núria Feliu dirigia sota el títol: "Al caliu de la Feliu".

Després d'aquesta intensíssima etapa i amb múltiples i diferents col·laboracions amb altres músics, vaig passar a formar part de la Cobla Jovenívola de Sabadell, que s'acabava de crear i formar. També vaig ser mestre d'alguns dels seus joves integrants. El director fou en Francesc Elies i quan aquest va plegar ho va ser en Joan Lluís Moraleda, amb el qual jo havia treballat feia anys. Vaig formar part d'aquesta cobla fins a la jubilació.

L'Orquestra Simfònica Ciutat d'Eivissa ha estat la darrera meva col·laboració musical, fins que vaig decidir que havia arribat l'hora i el moment de no anar tan de bòlit als meus setanta-cinc anys i limitar-me a fer algun concert o bé alguna audició de sardanes de manera esporàdica i puntual.

Ara i avui estic estudiant violí. Ho faig a l'Escola Artcàdia de Castellar del Vallès i el meu mestre és en Carles Miró. Era la meva assignatura pendent i ara tinc temps i ganes per a poder-m'hi dedicar.

FONTS

- BLANQUER, Joan (1999): *Castellar en el meu record*, Ajuntament de Castellar del Vallès, Arxiu d'Història de Castellar, Setmanari Forja, 1999
- COMASÒLIVES, Jordi (1998): «Els acordionistes i la tradició de l'acordió a Castellar del Vallès», *Plaça Vella*, n. 43, 1998
- DATSIRA, Teresa Maria (1971a): «En Pere Marra ens parla de l'Orquestra de Castellar», *Forja*, 24-juliol-1971.
- ¾ (1971b): «La Principal de Castellar del Vallès», *Forja*, 24-juliol-1971
- ¾ (1994a): «Músics i compositors. Joan Ginestós Rius», *Forja*, 5-març-1994
- ¾ (1994b)«Músics i compositors. Josep Rocavert Dosrius», *Forja*, 26-març-1994.
- ¾ (1994c): «Músics i compositors de cobla. Josep Clusellas Soldevila», *Forja*, 16-abril-1994.
- ¾ (1994d): «Músics i compositors de cobla. Jaume Puigdomènech i Cortines», *Forja*, 3-desembre-1994.
- MONTAGUT, Lluís (1970): *Història breu de Castellar del Vallès*, Ateneu Castellarenc, 1970.
- NONELL i JUNCOSA, Jaume (1986): «Cobla-orquestra Los Hidalgos del Vallés – La Principal de Castellar», *Quadern*, n. 52, octubre 1986, p. 638-9.
- ORDEIG, Francesc (1951): «Parlant amb en Jaume Puigdomènech», *Forja*, 23-juny-1951.
- PUIGDELACREU, Esteve: «Primer «aplec» a Cadafau», *Forja*, 23-juny-1951.
- SAGRERA, Francesc (2003): «LIII. La Principal de Castellar (1)», *Forja*, 1-març-2003.
- ¾ «LV. La Principal de Castellar (2)», *Forja*, 15-març-2003
- ¾ «LVII. La Principal de Castellar (3)», *Forja*, 29-març-2003
- ¾ «LXI. La Principal de Castellar (i 4)», *Forja*, 3-maig-2003
- SMART (1947a): «La cobla-orquestra hidalgos del vallés», *Forja*, 1-maig-1947.
- SMART (1947b): «La música i el cant coral a Castellar», *Forja*, 15-agost-1947.
- VERGÉS, Lluís (1972): *El Llibre de Castellar*, Sant Llorenç Savall, 1972. *Laletània*, n. 11, 17-maig-1908.